

וישלה ב

רושים אויפן וואָרט „קשיטה“, כמו: א) אין תרגום יונתן (ותרגום ירושלמי) — „מרגליין“ (מרגליות), „קשיטה“ איז פון לשון קישוטים; ב) דער אבן עזרא (אין איובי) זאָגט אַז „קשיטה“ מיינט „כבשה קטנה“; און לויט כמה מפרשים¹⁰ איז דאָס די כוונה אין תרגום אונקלוס דאָ וואָס איז מתרגם „קשיטה“ — „חורפן“, ווי מען געפינט פריער (אין פ' וירא) אַז „שבע כבשות הצאן . . שבע כבשות“¹¹ איז אונקלוס מתרגם „חורפן“¹² —

וואָס איז דער הכרח (אין פשוטו של מקרא) צו טייטשן „קשיטה — מעה“¹³, ווי מען רופט עס בכרכי הים, און ניט ווי די תרגומים פון ארץ ישראל (ושכם בכללה) „מרגליין“¹⁴, אָדער „כבשה“ —

א. אין היינטיקער סדרה ווערט דערציילט, אַז בשעת יעקב איז גע- קומען קיין „שכם אשר בארץ כנען“¹, האָט ער געקויפט „חלקת השדה אשר נטה שם אהלו . . במאה קשיטה“².

שטעלט זיך רש"י אויפן וואָרט „קשיטה“ און איז מפרש: מעה. אמר'י רבי עקיבא כשהלכתי לכרכי הים היו קורין למעה קשיטה (און דערנאָך שטייט אין חצאי עיגול: ותרגומו חורפן, טובים חריפים בכל מקום כגון עוברי לסוחר).

דער טעם פאָרוואָס רש"י דאַרף מפרש זיין דעם וואָרט „קשיטה“ איז מובן בפשטות — היות אַז „קשיטה“ איז ניט קיין תיבה רגילה כלל.

[אַ חוץ אין סוף יהושע⁶, וואו דער פסוק חזר'ט איבער האמור בפרשתנו אַז „חלקת השדה אשר קנה יעקב (איז גע- ווען) במאה קשיטה“, נאָר איין מאל, אין סוף איוב⁷ — „ויתנו לו איש קשיטה אחת“]

מוז דעריבער רש"י אָפטייטשן פאָרן „בן חמש למקרא“ אַז „קשיטה“ מיינט „מעה“, און ער ברענגט דערויף די ראיי פון „אמר רע"ק כשהלכתי כו“.

מען דאַרף אָבער פאָרשטיין: אמת אַז אין „כרכי הים היו קורין למעה קשיטה“ — מען געפינט אָבער אין חז"ל נאָר פיי-

(8) וכיה דעת ר' יהושע דסכין בשם ר' לוי בביר עה"פ (פערט, 1) — ראה מדרש שכל טוב כאן. מת"כ ועץ יוסף לביר שם. רש"ש שם. וראה עוד (ומפרשי הביר שם לפניו) שהובא לקמן בפנים.

וראה של"ה מס' פסחים (קסט, ב) דמאה קשיטה רומזין למאה קישוטין דשכינה. ולהעיר שהרמ"ע מפאנו קרא לא' ממאמריו (בספרו עשרה מאמרות) מאה קשיטה והם מאה סימנים (שהיג להחידא מע' ספרים).

(9) שם.

(10) רד"ק ועוד כאן. מדרש שכל טוב. וכ"כ באוהב משפט (להתשבץ) — וויניציאה, שטט — לאיוב שם. באר מים חיים (לאחי המהר"ל) על פרשי כאן. ועוד. וראה לקמן הערה 43.

(11) כא, כח"ל.

(12) וכ"ה בתיב"ע וירא שם. תרגום ליהושע ואיוב שם.

(13) וכן פרשי באיוב שם (בלי הראי' מרע"ק).

(14) ואף ש„קשיטה“ היא בשיין (שמאלית) וקישוט בשיין (ימנית) — ראה רש"י לעיל (בראשית א, ח) דפיי והראשון דשמים (שיין ימנית) הוא שא מים (שיין שמאלית) — ולא כתב עיז, מדרשר וכיו"ב.

(1) לג, יח.

(2) שם, יט.

(3) ר"ה כו, א. וראה לקמן בפנים סעיף ג.

(4) ראה לקמן סעיף ד.

(5) ח"ש כג, טו.

(6) כד, לב.

(7) מב, יא.

אויך ויתרה מזו: וויבאלד אז „מעה“ בלשון תורה איז „גרה“ (כנ"ל) — האט דער פסוק געדארפט זאגן „במאה גרה“?

איז דערפון מוכרח לכאורה, אז „במאה קשיטה“ מיינט ניט „מעה“, נאר מרגליות, כבשות אדער כיו"ב.

ב. די פליאה איז נאך גרעסער: ווייטער אויפן פסוק²⁵ „וידבר (שכם) על לב הנערה (דינה)“ איז רש"י מפרש: „דברים המתיישבין על הלב ראי אביך בחלקת שדה קטנה כמה ממון בזבו כו" — איז אויב „קשיטה“ מיינט „מעה“ און יעקב האט אינגאנצן געזאגט חמשה שקלים פאר דער שדה — ווי זאגט שכם „כמה ממון בזבו“?²⁶

[דער מקור פון דעם פירוש רש"י איז אין בראשית רבה²⁷ — אבער אין בראשית רבה²⁸ זיינען פאראן כו"כ פירושים (ע"ד הדרש) אין ווארט „קשיטה“, וואס לויט די אלע פירושים קומט אויס אז עס איז טאקע געווען „כמה ממון“; משא"כ לויט פרש"י, אז „קשיטה“ איז „מעה“, איז עס דאך ניט קיין סכום גדול, כנ"ל].

און ס'איז א דוחק גדול צו ענטפערן²⁹, אז מיט „חלקת השדה אשר נטה שם אהלו“, פאר וועלכער יעקב האט באצאלט חמשה שקלים, ווערט געמיינט בלויז דער מצומצמ'דיקער שטח וואו יעקב האט געשטעלט זיין אהל פרטי — אבער פאר דעם גאנצן שטח וואס ער האט געקויפט פאר זיין גאנצער מחנה (וואס איז געווען א ריבוי

ווי תרגום יונתן (ירושלמי), אדער תרגום אונקלוס?

[ובפרט אז אין בראשית רבה³⁰ ווערט געבראכט (לויט גירסת הערוך³¹) אז חז"ל האבן אפגעלערנט פון אן אשה בשוק של ערבים (כפשוטו) — בעיר דחז"ל) אז „קשיטה“ מיינט אדער מרגליות אדער כבש (ולא כלשון דרכי הים — כראית רע"ק)].

און אע"פ אז בכלל³² קויפט מען א זאך בדמים³³, מטבעות³⁴ (כסף) — איז: א) בימיהם איז דאך געווען דער שטייגער פון חליפין, מחיר כלב³⁵ וכיו"ב — ב) בנדו"ד בשעת מען רעדט וועגן א סכום פון מאה מעות וכיו"ב איז דרך הכתוב בכ"מ צו אנגעבן דעם מספר אין שקלים, און ניט אין קלענערע מטבעות. וב-עניננו: וויבאלד אז א שקל האט צוואנציק מעה (בלשון הכתוב³⁶ „עשרים גרה השקל“, און ווי רש"י³⁷ איז מפרש אז „גרה“ איז „לשון מעה“) — האט דער פסוק אנשטאט „מאה קשיטה“ געדארפט זאגן „חמשה³⁸ שקלים“!

(15) שם.

(16) ערר קשיטה — הובא במפרשי הביר שם.

(17) כמו קניית מערת המכפלה בארבע מאות שקל כסף; מכירת יוסף בעשרים כסף (וישב לו, כח). ועוד.

(18) רש"י ויצא ל, מג דיה ושפחות.

(19) וראה רש"י כאן: מין מטבע ששמו כו. ולהעיר משבת לג, סע"ב וברש"י שם. תו"ש כאן אות ס.

(20) דברים כג, יט ובפרש"י.

(21) תשא ל, יג. ועד"ז בחוקותי כו, כה. קרח ית, טו.

(22) שם. וכ"ה בת"א שם. וכן בפרש"י ות"א בחוקותי שם.

(23) כ"ה לפי החשבון אז דעשרים גרה השקל. ורק לאחר זמן הוסיפו עליו שותות והעלו לשש מעה כסף (רש"י תשא ובחוקותי שם) — ד' שקל וד' מעה (כמ"ש ברלביג, מנחה בלולה ועוד כאן).

(24) כו הקשה גם בנור הקודש (השלם) על ביר שם.

(25) לד, ג.

(26) כו הקשה גם במלאכת הקודש על פרש"י כאן. וראה גם נור הקודש (השלם) שם.

(27) פ"ז, ז.

(28) פערט שם.

(29) כתי המלאכת הקודש שם.

מ'מו זאגן אז רש"י האט געהאט אזא גירסא אין גמרא, ס'איז דאך ניט שייך לחדש אזא זאך — דארף מען אבער האבן א הסברה, וואס רש"י ברענגט דוקא די גירסא „לכרכי הים", און ניט די גירסא הנפוצה — „לאפריקי?"

(ג) רש"י איז מעתיק אויך דעם שם בעל המאמר — רבי עקיבא? ניט ווי ברוב הכי גדול פון מחז"ל וועלכע ער ברענגט בפירושו בלי שם אומרם.³⁶

(ד) די תמי' ווערט גרעסער ווען מען פארגלייכט פרש"י דא מיט'ן ענליכן זעלבן פרש"י אויפן ווארט „תכרו" (אין פ' דברים³⁷) — „לשון מקח . . שכן בכרכי הים קורין למכירה כירה" [אע"פ אז אין מס' ר"ה דארט³⁸ זאגט ער: אמר רבי³⁹ כשהלכתי לכרכי הים היו קורין למכירה כירה], ועד"ז בפרש"י אויפן ווארט „לטוטפות"⁴⁰ — „טט בכתפי שתים פת באפריקי שתים" [אע"פ אז דאס איז א מאמר פון רע"ק⁴¹].

ד. בנוגע דעם סיום אין פרש"י (וואס שטייט אין חצאי עיגול) — „ותרגומו כו", זיינען פאראן מפרשים⁴² וואס ווילן

גדול — אהלי נשיו ובניו ועבדי, נוסף אויף כל מקנהו כו') האט ער טאקע גע- צאלט א סך געלט —

ווייל ס'איז ניט מסתבר אז דער פסוק זאל דערציילן וועגן דער קני' פון דעם שטח קטן (וואו ס'איז געווען אהל יעקב) און ניט דערמאנען וועגן דער קני' פון גרויסן שטח פאר זיין גאנצער מחנה.

און דעריבער לייגט זיך צו זאגן, אז „נטה שם אהל" באציט זיך ניט נאר צו דעם אהל פרטי של יעקב, נאר צו כל המחנה שלו.

און אע"פ אז עס שטייט „אהלו" — ל' יחיד, האט עס שוין רש"י באווארנט בת- חילת הסדרה, אויפן פסוק⁴³ „ויהי לי שור", איז רש"י מפרש „דרך ארץ לומר על שוורים הרבה שור". און ווי מען זעט טאקע כמה פעמים פריער אין חומש וואו דער פסוק זאגט „ויט אהל" (וכיו"ב)⁴⁴ און די כוונה איז ניט צו איין אהל, נאר צו א גאנצער מחנה.

ג. אויך זיינען פאראן כמה דיוקים אין לשון רש"י:

(א) רש"י האט בראיתו געדארפט זאגן בקיצור (ווי בכמה מקומות בפירוש רש"י) „מעה כדאיתא בראש השנה"⁴⁵ (וכיו"ב) — רש"י איז אבער מעתיק פרטי המאמר „כשהלכתי לכרכי הים כו"?

(ב) אין גמרא לפנינו⁴⁶ איז דער לשון „כשהלכתי לאפריקי"⁴⁷. רש"י זאגט אבער „לכרכי הים"⁴⁸. איז אע"פ אז

(30) לב, ו.

(31) ראה לך יב, ח (ולהעיר מרש"י שם), יג, ג. תולדות כו, כה.

(32) כו, א.

(33) ר"ה שם.

(34) וברד"ק כאן גריס „לערביא". וראה לקמן הערה 79 בשה"ג.

(35) וכ"ה בעריר ערך קשיטה.

(36) וכ"ה בהשטת שם האומר — במדרש לקח טוב כאן (ובמדרש שכל טוב: ויתר רבותינו אמרו . . שכן בכרכי הים כו').

(37) ב, ו. — משא"כ בפ' ויחי (ג, ה) שמביא (מריה שם. וראה הערה הבאה). אר"ע (בר"ה שם: רבי) כשהלכתי לכרכי הים היו קורין למכירה כירה — נח' בארוכה בלקי"ש חט"ז ע' 461 ואילך.

(38) אבל להעיר שלשון רש"י בדברים שם הוא מסוטה יג, א (אבל גם שם בעל המאמר דסוטה לא העתיק רש"י שם). וראה לקי"ש שם ע' 464 הערה 44.

(39) ראה הערה 37 שברש"י עה"ת הגירסא „רע"ק".

(40) ס"פ בא. ואתחננו ו, ח.

(41) סנהדרין ד, ב.

(42) ראה הוצאת בערלינער בהערה. נתינה לגר על התרגום — כאן. ועוד.

עס קומט צו אין הבנת פשוטו של מקרא דורך דער הוספה פון תרגום „חורפן“.

מען דארף אבער האבן א ביאור בפרש"י כאן: וואס האט דער תלמיד (רש"י?) געוואלט מוסיף זיין אין הבנת פרש"י (א) „קשיטה" מיינט „מעה" דורך צוגעבן „ותרגומו כו"?

ה. וי"ל דעם ביאור בכל זה:

דער הכרח צו זאגן אז „קשיטה" מיינט „מעה" אין [ניט פון מאמר רע"ק „כש" הלכתי לכרכי הים כו" — דאס ברענגט רש"י ניט (אזוי) אלס רא"י, נאר (בעיקר) אלס הוספת ביאור, כדלקמן סעיף ו — נאר] פון תוכן הכתובים:

לערנענדיק דעם סיפור, אז ווען יעקב איז אנגעקומען אין שכם האט ער גע-קויפט „חלקת השדה אשר נטה שם אהלו" בלי שום פרטים, לייגט זיך בפשטות צו זאגן, אז ער האט דערפאר באצאלט מחיר הרגיל, ווייל ס'איז גע-ווען א קני' רגילה (מ'האט זיך ניט גע-דונגען מיט עס וכו') און זיכער איז היפך הפשט צו זאגן אז ער האט באצאלט „דמים מרובים": אברהם האט גע-צאלט „ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר" פאר דער מערת האבן די מערת ווייל ער האט געמוזט האבן די מערת המכפלה „לאחזות קבר": אבער בנדו"ד, איז דאך יעקב געווען אין מיטן פון גיין „לבוא אל יצחק אביו" (אין

זאגן אז די ווערטער זיינען ניט פון רש"י — און ווי מ'זעט טאקע אז אין דעם ערשטן (און צווייטן) דפוס רש"י זיינען די ווערטער ניטא⁴³ — נאר זיי זיינען א הוספה פון א תלמיד (טועה). ווארום ווי קען מען זאגן אז כוונת „חורפן" שבתרגום איז „חריפים בכל מקום", בשעת דער תרגום בריינגט „חורפן" אלס איבערזעצונג פון „כבשו"ח" (דפ' וירא — כנ"ל סעיף א)?

אבער אעפ"כ, דערפון וואס די ווער-טער זיינען געבליבן אין די דפוסים רש"י הנפוצים, איז מסתבר צו זאגן, אז אויך דער פירוש אין תרגום האט אן ארט.

ויתרה מזה — בהקדים התמ"י: אומע-טום איז אונקלום מתרגם „כבש" — „אימרא" ולמה ישתנו „כבשות" פון פ' וירא? — וואס דערפאר דארף מען לערנען, אז דער פשט אין תרגום אויף „כבשות הצאן" — „חורפן דעאן", איז ניט אז „חורפן" מיינט „כבשים"⁴⁴ נאר כבשים מיינט „עאן" כבתרגום שם און ת"א (כדרכו בכמה מקומות) איז מוסיף ביאור בהענין, אז זיי זיינען חריפין — גוטע — צאן, וואס דורכדעם יובן דער ענין וואס זיי זיינען געווען „לעדה" וכו' —

(43) וכן ליתא בכת"י רש"י שתח"י.

(43*) ולהעיר שבמדרש שכל טוב כאן, כבשות בכורות, ובבאר מים חיים (על פרש"י), הנולדים בתחילת השנה. וראה, הלעז' בערך ערך חרף (ה). — ומשמע שהם לא פירשו שהכוונה בת"א ש„חורפן" הוא התרגום דתיבת „כבש".

(44) ואף שבפ' וירא שם נאמר גם „כבשות" (סתם) ובת"א שם „חורפן" (ולא — „חורפן דעאן") — י"ל כי קיצר בלשונו וסמך ונמשך למ"ש לפניו „כבשות הצאן".

ואף שע"פ המבואר בפנים נמצא שלא תרגם תיבת „כבשות" — י"ל שמפרש הענין ולא התיבה וע"ד פרש"י (ראה רש"י מקץ מא, מז, מג, ג) שהת"א פירש הענין. ויליע בכללי הת"א האם דרכו ורגיל בכך.

(45) ל' רש"י וראה ו, ט (ורבותינו דרשוהו) בנוגע לקניית מערת המכפלה ע"י אברהם. וראה לקמן סעיף ז.

(46) ח"ש כג, טז. — וכן יעקב שנתן לעשו בשביל חלקו במערה. כל כסף וזהב שהביא מבית לבן (פרש"י ויחי נ, ה „עוד מדרשים").

(47) ח"ש שם, ד (ובכ"פ שם לאח"י).

(48) ריצא לא, יח. וראה לקמן הערה 55.

חברון⁴⁹), און ווי יעקב האָט מלכתחילה, ביים אָוועקגיין פון בית אביו, געזאָגט בתפלתו — „ושבתי בשלום אל בית אבִי“⁵⁰

— און דער טעם וואָס יעקב האָט די „חלקת השדה“ געקויפט (און דוקא דאָ ביים עיר שכם וואו ער איז געווען זעקס חדשים, און ניט פריער אין סוכות וואו ער איז געווען יח חדשים⁵¹), איז ניט גע׳ווען אויף צו באַזעצן זיך דאָרט — ווייל ער איז געגיינגען לחברון, כּנ״ל — נאָר בלויז אויף אַרױסצואווייזן זײַן חביבות הארץ, אַז גלייך ביים אַנקומען אין „עיר שכם אשר בארץ כנען“⁵² (אינעם לאַנד וואָס דער אויבערשטער האָט אים צוגע׳זאָגט אָוועקגייענדיק פון בית אביו — „לך אתננה גר והשיבותיך אל האדמה הזאת“⁵³), האָט ער געקויפט אַ חלק בארץ⁵⁴ —

און וויבאַלד אַז די קנ״ פון „חלקת השדה“ איז ניט געווען אויף צו מאַכן דאָרט זײַן דירת קבע, נאָר בלויז אַ דירת⁵⁵ עראי, איז ניט מסתבר אַז ער זאָל ווױלן פאַר דעם באַצאָלן יוֹתר פון זײער ווערט⁵⁶ ועאכ״כ ניט „דמים מרובים“⁵⁷.

און דערפאַר קען רש״י ניט אָננעמען (ע״ד הפשט) דעם פירוש פון תרגום יונתן אַז „קשיטה“ מײנט מרגליות — וואָס לפ״ז וועט אויסקומען אַז יעקב האָט געצאָלט גאָר אַ גרויסן מחיר (מאה מרגליות, ובפרט אַז בפשטות איז דאָס נאָך מער פון „ארבע מאות שקל כסף“) פאַר אַ דירת עראי.

זאָגט רש״י אַז „קשיטה“ מײנט „מעה“: יעקב האָט פאַר דער חלקת השדה באַצאָלט נאָר מאה מעה (חמשה שקלים)⁵⁸.

ו. עפ״ז אָבער, שטעלט זיך די שאלה לאידך גיסא: למאי נפק״מ בכלל צו

(49) פרשתנו שם, כז.

(50) ויצא כח, כא.

(51) רש״י פרשתנו לג, יז. וראה רש״י ישן ס״פ

תולדות ששה בדרך שחי שנים.

(52) ראה רמב״ן שם ד״ה ויבא יעקב שלם.

(53) ויצא שם, יג״ט. וראה רש״י שם ד״ה שוכב עלי.

(54) וראה ראב״ע ורמב״ן כאן. — וייל שלרש״י

(*) בכלי יקר (וועד׳ן בספורנו ועוד) כאן, שקניית חלקת השדה היתה בשביל המזבח שבנה (ע״ש). אכל בפשוטו ש״מ צע״ן שהרי מצינו כמ״פ בקרא שהאבות בנו מזבחות (ראה לך יב, ז״ח. שם יג, יח. תולדות כז, כה. ועוד. וגם ביעקב — ויצא כח, יח. לקמן לה. ז.) — ולא קנו מקום המזבח. — ובאמרי נועם עה״ת (וועד׳ן במושב זקנים) כאן תי״ לפי שהי המקום ההוא של חמור וקורבן לעיר. . בוודאי היו הורסים אותו, ובשאר מקומות שבנה יצחק יעקב. . לא הוצרכו לקנותם לפי שבהר ובמקום הרשות הי״ שלא הי״ אדון להם.

ובפ״י ר״א בן הרמב״ם עה״ת כאן, שהוכרח יעקב לקנות חלקת השדה לפי שבעל״ל לא נתנו לו רשות לנטות אהלו כז, אבל בפשט״ם כאן אין אפילו רמז לכל זה (ופרש״י וראו ג, ט — ובהא לקמן סוס״ז — הוא ע״פ „רבוחיני דרשוהר“).

מוכן הוא בפשטות, ובפרט שכבר מצינו מע״ן זה גבי אברהם שנצטווה „קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה“ (לך יג, יז), שגם בפשט״ם הי״ זה להראות בעלות שלו בארץ (ראה בארוכה לקו״ש ח״כ ע׳ 131 ואילך. וראה שם גם בנוגע ליעקב ע״פ פרש״י שהובא בסוף הערה הקודמת).

(55) ואפילו ע״ז נעשו (רש״י ישן ס״פ תולדות. פרש״י פרשתנו לה, א).

(56) להעיר מפרש״י לעיל (לב, כה) שיעקב חזר על „מכים קטנים“, ובגמרא (חולין צא, סע״א) למדו מזה שצדיקים חביב עליהם ממנום יותר מגופם.

(57) ראה גם מלאכת הקודש על פרש״י כאן.

(58) וראה מלאכת הקודש שם. איך חמור נשיא הארץ ימכור שדהו בסך מועט כזה? (וראה אברבנאל כאן. ולהעיר מבחוקותי (כז, טז): זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף) — כי „היתה ארץ מליחה. . לא מקום זרע. . אינ׳ מפני כבודו של יעקב אויול גב״י כר״י, וברלב״ג כאן: קנה אותם בדמים מעטים כי לא הלך בגדולות לבקש מקום רחב לנטות שם אהלו אבל הספיק לו ההכרח (ועפ״ז אתי לשון רש״י לקמן (לד, ג). בחלקת שדה קטנה״ בפשטות, ואינ׳ לדחוק שזהו רק בערך. והארץ. . רחבת ידים״ (לקמן לד, כא)).

ולהעיר מב״מ (עה, ב) קטינא דארעא בעשרה זוזי.

דערציילן וויפל יעקב האט געצאלט
פאר דער שדה?

גענוצט אלס קישוטים (און זיי ווערן
דערפאר אנגערופן „קשיטה“).

און דאס זאגט דער פסוק, אז מצד
דער חובת הארץ בעיני יעקב, האט ער
פאר א חלקה בארץ געצאלט מיט ספע-
ציעלע חשוב'ע מטבעות⁶³ — „מאה
קשיטה“, אזלעכע מעות וואס ווערן גע-
נוצט אלס תכשיטים⁶⁴.

ומהאי טעמא קלייבט רש"י אויס דוקא
די גירסא „כשהלכתי בכרכי הים“ — און
ניט „לאפריקי“: דאס וואס מען נוצט
מעות פאר קישוטים אין „אפריקי“ איז
ניט קיין רא"י אויף דעם (גודל) החשי-
בות שלהם. מען ווייס ניט פרטים וועגן
אפריקיי⁶⁵ און אין וועלכן ארט באפריקי
דאס איז געווען. קען זיין, אז „אפריקי“
איז געווען אן ארט פון עניות און דער-
פאר ווערט אויך א מעה גענוצט אלס
תכשיט.

— זאגט רש"י אז אין „כרכי הים היו
קורין“ למעה קשיטה. אפילו אין
כרכים — גרויסע (מסחר) שטעט —
פלעגט מען רופן א מעה תכשיט. איז

ביי אברהם'ען, וואס האט געצאלט
„דמים מרובים“, איז דאס מובן — ווייל
די תורה וויל דערמיט לאזן הערן: (א)
גודל חביבות פון אחוזת קבר אין א"י.
(ב) די מעלה באופן הנהגתו, אז ס'איז
אים כדאי געווען צו צאלן אזא הויכן
פרייז — „ארבע מאות שקל כסף (און
דערצו) עובר לסוחר“ — אזי שולל זיין
בתכלית די בעלות פון עפרו⁶⁶, אדער
ע"ד די שלילה פון אן אמירה פון „אני
העשרתי את אברם“⁶⁷ וכיו"ב.

אבער בנדו"ד — מאי קמ"ל צו דער-
ציילן אז יעקב האט געקויפט די „חלקת
השדה“ פאר — הונדערט מעה⁶⁸!?

מוז מען זאגן, אז אע"פ אז ער האט
כלויז געצאלט הונדערט מעה, האט
אבער דער תשלום פארמאגט א חשיבות
(וואס באווייזט אויף חביבות הארץ), און
דערפאר דערציילט תורה וועגן דעם.

און צו מסביר זיין וואס פאר א
חשיבות קען זיין אין אזא תשלום,
ברענגט רש"י מאמר רע"ק „כשהלכתי
לכרכי הים היו קורין למעה קשיטה“: ווי
דערמאנט פריער, איז דער ווארט
„קשיטה“ פון לשון קישוטים. ווי קומט
עס אז מ'זאל אנרופן א מעה — די
קלענסטע מטבע — מיטן נאמען
„קשיטה“ (מלשון קישוטים)⁶⁹?

זעט מען, אז ס'איז דא א פאל, אז
אפילו ווען די שווינות פון די מטבעות
מצ"ע איז ניט גרויס, ווערן זיי אבער

63) ולהעיר מהסיפור דאשתו של חסיד אדה"ר
גבריאל. נושא חו" (התמים) חוברת ו' ע' צד [ש"ד,
ב] ואילך.

64) וראה בראשית וזוטא (לר' שמואל ב"ר נסים
— ירושלים, תשכ"ב) כאן: אר"ע כ"ר למעה קשיטה
מאה דנקי כחמה מרגלית — שיש מרגלית שווה
דנקא! וראה פראב"ע הנ"ל (ס"א) ואמחזיל דחטאת
בת דנקא (ובחיים מת, א).

— ועפ"ז מובן ג"כ זה שגם באיוב שם פרשי
„קשיטה — מעה“, אף שבכתוב שם ממשך „ואיש
נום זהב אחד“ (אלא שבאיוב שם לא הביא רש"י הא
דרע"ק).

65) היינו שאינו ידוע לכן חמש למקרא. ולהעיר
מסנהדרין צא, א. ירושלמי שביעית פ"ו ה"א. ויקר
פי"ז, ו. ועוד.

66) פשוט דמחזיל זה הוא, שחידוש דכרכי הים
הוא רק בנוגע לקריאת השם ולא בנוגע להשימוש
בהמעות.

59) ראה בארוכה לקוש ח" ע' 62 ואילך.

60) ל' הכתוב — לך יד, כג.

61) ראה גם נזר הקודש (השלם) לב"ר שם.

62) ראה מדרש לקח טוב ושכל טוב כאן הטעם
שקורין מעה קשיטה מצד קציעת המטבעות (כי
המעות קצוצות הן מתוקנות עגולות כמו הדינר).
אבל בפשטות „קשיטה“ הוא מלשון קישוט, כנ"ל.

דערפון א ראי' אויף זייער אמת'ער,
„גרויס שטאטיקער“ חשיבות.

ז. עפ"ז איז אויך פארענטפערט:

(א) פארוואס רש"י נעמט ניט אן דעם
פירוש אן „קשיטה“ מיינט „כבש“ —
ווייל פון אזא תשלום איז ניטא קיין
לימוד ענין מיוחד (א) ספעציעלע חשי-
בות, או כיו"ב, ובמילא איז ניטא קיין
טעם אז דער פסוק זאל וועגן דעם דער-
ציילן.

(ב) בפשוטו של מקרא — כשיש מקום
לפרש ששלם ה' שקלים — אין מקום
לפרש (שוה השדה ו) שילם מאה שק-
לים⁶⁶, או מאה מרגליות וכו' [דהיפך
הפשט דפליגי בשוה דבר האם ה'
עשרים פעמים דדיעה הא'?!].

(ג) וואס דער פסוק זאגט ניט (דעם
סך-הכל) — חמשה שקלים [אדער „מאה
גרה"ן], נאר „מאה קשיטה“⁶⁷ — ווייל די
הדגשה דא איז ניט אויף דער שווייך,
נאר אז יעקב האט געצאלט פאר דער
שדה, מיט אזא זאך וואס מ'נוצט אלס
קישוטים — „קשיטה“.

(ד) די כוונה פון דעם בעל חצאי עיגול
(תלמיד רש"י?) וואס האט צוגעגעבן
„ותרגמו חורפן, טובים חריפים בכל
מקום כגון עובר לסוחר“:

דערמיט ברענגט זיך נאכמער ארויס
די חשיבות פון די מטבעות מיט וועלכע
יעקב האט געצאלט פאר דער שדה —
אז זיי זיינען געווען ספעציעלע גוטע
מטבעות, „חריפים בכל מקום“.

ויש לומר, אז מיט צוגעבן די ראי'
„כגון עובר לסוחר“ איז די כוונה ניט

נאר א דוגמא וראי' צום טייטש, נאר
אויך צום תוכן הענין: פונקט ווי די
תורה איז מדגיש די חשיבות פון אב-
רהם'ס תשלום, אז ער האט געגעבן מט-
בעות וואס זיינען געווען „עובר לסוחר“,
עד"ז האט יעקב געצאלט מיט מטבעות
וואס זיינען געווען „חורפן . . חריפים
בכל מקום“.

(ה) דאס וואס רש"י זאגט ווייטער אז
שכם האט געזאגט צו דינה „כמה ממון
בזבז“ — אע"פ אז יעקב האט אינגאנצן
באצאלט חמשה שקלים פאר דער חלקת
השדה: דער דיוק אין רש"י איז —
„בזבז“, וואס דער באדייט פון בזבז איז
ניט דוקא ווען עס רעדט זיך וועגן א
גרויסן סכום, נאר ווען דאס איז —
בזבז. אויך א קליינער סכום⁶⁸, אויב נאר
דאס איז לגמרי שלא לצורך (מען צאלט
שלא לפי ערך דער נויטיקייט פון דער
זאך), איז עס בזבז.

ועד"ז בעניננו: וויבאלד אז יעקב איז
דארט געווען בלויז באופן עראי, איז ביי
שכם (וואס האט ניט פארשטאנען די
חביבות הארץ בעיני יעקב) אויסגע-
קומען, אז דאס צאלן „מאה קשיטה“ —
ספעציעלע חשוב'ע מטבעות כו', פאר
„חלקת שדה קטנה“, איז עס בזבז.

[וע"פ הנ"ל יומתק דיוק לשון רש"י
ווייטער אין פ' וארא, וואו ער רעדט
וועגן מעלתם של האבות וואס האבן ניט
מהרהר געווען אחרי מדתו של הקב"ה,
אז ניט קוקנדיק אויף דעם ברית וואס
דער אויבערשטער האט מיט זיי גע-
מאכט „לתת להם את ארץ כנען את ארץ
מגוריהם גו"ה⁶⁹ — איז „כשבקש אברהם

68) ובפרט שוה' שקלים ה"ז פדיונו דבכור (קרח
יח, טז) ערך זכר עד בן ה' שנים (בחוקותי כו, ו)
ועוד.

69) וארא ו, ד.

66) ראה כריתות (י, ב) דכבש שווי סלע.

67) עפ"ז תומתק הגירסא בדפוס ראשון דפרשי
(וכן בכמה כת"י רש"י שתח"י) — שרשי מעתיק
בהד"ה גם תיבת „במאה“.

באוואַרנט עס רש"י דורך מעתיק זיין
דעם שם בעל המאמר — ר' עקיבא:

וועגן ר' עקיבא דערציילט די גמרא
אין סנהדרין⁷³, אז ער האט זיך געפירט
אין אן אופן פון „חסידות“, ער איז גע-
ווען „רגיל לזכות את ישראל“⁷⁴.

און דערמיט איז פארשטאנדיק וואס
דער פסוק איז מוסיף „במאה קשיטה“ —
ווייל לויט שיטת רע"ק — „שרגיל
לזכות את ישראל“ — דארף מען זוכן
בא יעדער זאך, אפילו א רגיל, זכותים
אויף אידן. און דערפאר, אע"פ אז דער
צאל „מאה קשיטה“ איז נישט קיין
געוואלדיקער חידוש, דארף מען דער-
ציילן אויך דעם (קליינעם) זכות, מצד
שהרגל נעשה טבע, צו רעדן בזכותם של
ישראל.

ט. עפ"י יש להסביר (ע"ד הרמז)
וואס רש"י איז מעתיק אויך דעם פרט אז
רע"ק איז אליין געגאנגען „לכרכי הים“
„כשהלכתי לכרכי הים כו“:

די גמרא זאגט דארט⁷⁵: „מאי
חסידות“ (פון רע"ק) . . קטני בני רשעי
ישראל . . ר' עקיבא אומר באים הם
לעוה"ב שנאמר⁷⁶ שומר פתאים ה' שכן
קורין בכרכי הים⁷⁷ לינוקא פתאי“.

ויש לומר — ע"ד הרמז — אז די
„חסידות“ פון רע"ק איז נישט נאר אין
דעם כללות הענין, נאר אויך אין דעם

לקבור את שרה לא מצא קרקע עד
שקנה בדמים מרובים . . וכן ביעקב ויקן
את חלקת השדה לנטות אהלו⁷⁸

— ביי יעקב'ן זאגט נישט רש"י „בדמים
מרובים“ און איז אפילו נישט מוסיף
„וגר“⁷⁹ (לרמז אויף די ווערטער „במאה
קשיטה“⁸⁰). ווייל יעקב האט טאקע קיין
„דמים יקרים“ נישט געצאלט — ס'איז
בלויז געווען חמשה שקלים].

ח. ביי א תלמיד „ממולח“ איז אבער
פארט נישט גלאטטיק:

נאכן גאנצן ביאור ווי די מטבעות
זיינען געווען ספעציעלע חשוב'ע מט-
בעות — „קשיטה“ — זיינען זיי פארט
בלויז געווען מעות, און פארשטייט זיך,
אז לגבי יעקב'ס עשירות האט עס נישט
געהאט קיין חשיבות.

איז במילא מובן, אז דער עיקר
הדגשה אין פסוק איז אין דעם ווארט
„ויקן את חלקת השדה“ — אז א"י איז
ביי יעקב'ן געווען אזוי טייער אז ער
האט גלייך געקויפט א חלק בארץ,
כאטש אז זיין דירה איז געווען אין דעם
ארט פון „בית אבי“, חברון.

און וויבאלד אזוי, איז הדרא קושיא
לדוכתא: וואס איז אזוי נוגע צו דער-
ציילן אז ער האט עס געקויפט „במאה
קשיטה“? וויפיל הוספה אין „חיבת
הארץ“ ווערט אויסגעדריקט אין דעם,
אז דערפאר זאל דער פסוק דאס מדגיש
זיין?

(73) קי. ב.

(74) ל' רש"י שם ד"ה שבק'.

(75) דלכאורה הולל „בכרכי הים קורין כו“ —
וכן בכל מרזל הנל.

(76) לאחר המשנה שם.

(77) תהלים קטז, ו.

(78) להעיר שכאן לא קאמר „כשהלכתי משא"כ
בכל הסוגיא ברה"ש. ולשולל מחלוקת — י"ל
דסמך על סוגית ר"ה.

(70) ל' רש"י וארא שם, ט (ורבותינו דרשוהו“).

(71) לפני התיבות „לנטות אהלו“ (שאינו לשון
הכתוב).

(72) שמוה מוכח שאין לפרש שרש"י לא כתב
„דמים מרובים“ גבי יעקב כי כבר כתבו גבי אברהם
(וקאי גם על יעקב) — דאיך הר"ל להעתיק (או לרמז
ב„וגר“). במאה קשיטה“.

ער אַרויסגעגעבן דעם פסק לזכותם של
ישראל — „קטני כו' באים הם
לעוה"ב" —

איז ביי דער זעלבער הליכה לכרכי
הים איז אויך אַרויסגעקומען נאך אן
ענין „רגיל לזכות", בזכותם של ישראל
— די חביבות הארץ ביי יעקב'ן, אז ער
האט געצאלט פאַר דער חלקת השדה,
וואָס איז ביי אים געווען ניט מקום
דירתו — „מאה קשיטה"י, מטבעות
וואָס זיינען קישוטים.

(משיחת ש"פ וישלח תשל"א)

וואָס ער'י זאָגט „שכן קורין בכרכי הים
לינוקא פתיא": דערמיט איז די גמרא
מדגיש, אז אויף אַזויפיל איז געווען
חסידות'י דרע"ק צו מזכה זיין אידן, אז
עס איז פאַר אים געווען כדאי די נסיעה
אין „כרכי הים", אבי צו קענען מזכה זיין
את ישראל און פסקנען אז קטני בני
רשעי ישראל באים הם לעוה"ב.

און דאָס איז אויך רש"י דאָ מרמז —
„אמר רע"ק כשהלכתי¹⁰ לכרכי הים כו'
— דאָס איז די זעלבע הליכה לכרכי הים
ביי וועלכע ר' עקיבא האט געהערט אז
„קורין לינוקא פתיא" און דערמיט האט

(79) אבל בבב"ר שם: אמר ר' לוי (ועד"ז השינוי
בירושלמי ברכות פ"ט סוף היא לגבי ריה שם — ר'
לוי במקום רע"ק).

(80) ולא „בהליכותי וכיריב.

(81) וי"ל שזהו הפירוש הפנימי בלשון הגמרא
(ריה שם). „אר"ע כשהלכתי כו' קורין למעה קשיטה
למאי נפקא מינה לפרושי מאה קשיטה דאורייתא'
— דהלשון „למאי נפקא מינה" קאי גם על הליכתו
לכרכי הים, שתכלית הליכתו היתה בשביל „לפרושי
מאה קשיטה דאורייתא' ועי' לזכות את ישראל".

(*) כן להעיר שבב"ר שם: בערביא (ולא „כרכי
הים" כבסנהדרין שם). וראה גירסת הרד"ק שהובאה
לעיל הערה 34.

י"ט כסלו*

דאס הייסט: דעם תוכן ענין הגאולה פארבינדט דער אלטער רבי מיט דער פעולה וואס דאס האט געהאט אויף „כל השרים וכל העמים". וואס כמובן, אז בשעת ניט אידן זעהן אז ענין פלא פון דעם אויבערשטן פארבונדן מיט א אידן, און זיי אנערקענען אז „מאת הוי" היתה זאת", איז דאס זיי מעורר און מסייע, אז זייער הנהגה זאל זיין כדבעי בהתאם מיטן ציווי ה', וואס נקודתו איז קיום ז' מצות שלהם.

ענין זה — די ווירקונג פון אידן אויף בני נח בנוגע דעם קיום פון זייערע מצות — איז דער תוכן נקודה פון מעשה שכם בפרשתנו: דאס וואס שמעון ולוי האבן גע'הרג'ט די אנשי שכם איז געווען אז עונש פאר דעם וואס זיי האבן ניט מקיים געווען די ז' מצות ב'.

[צי דערפאר וואס זיי האבן ניט גע'משפט שכם'ן פאר זיין חטא, ווארום ציינע פון די ז' מצות ב' איז „דינין" — „חייבין להושיב דינין כו' לדון בשש מצות אלו", ומפני זה נתחייבו כל בעלי

א. י"ט כסלו קומט אויס אלעמאל בסמיכות צו פ' וישלח (אין די ימי השבוע וואס מתברכין פון שבת פרשת וישלח, אדער אין ש"ק פ' וישלח עצמה). ועפ"ז מובן אז אין פ' וישלח קען מען געפינען רמזים, און נאכמער, א שייכות, צו דעם חג הגאולה פון י"ט כסלו.

אין זיין בריווי צו ר' לוי יצחק בארדי-טשעווער, וואס דער אלטער רבי האט געשריבן ארויסגייענדיק פון תפיסה וואו ער איז מודיע וועגן זיין באפרייאונג, שרייבט דער אלטער רבי, צווישן אנ-דערע „כי הפלה ה' והגדיל לעשות בארץ והפליא והגדיל שמו הגדול והקדוש אשר נתגדל ונתקדש ברכים ובפרט בעיני כל השרים וכל העמים אשר בכל מדינות המלך, אשר גם בעיניהם יפלא הדבר הפלא ופלא וענו ואמרו על זאת כי אם מאת הוי" היתה זאת היא נפלאה". בעינינו.

ועד"ז שרייבט ער אין זיין בריוו צו ר' ברוך ממעזבויז.

(*) ושייכותו לפ' וישלח.

(1) ולהעיר שבשנה זו [תשמ"ז] (בכמה שנים) חל תוך ג' ימים לאחר השבת, השייכים במיוחד לשבת שלפניהם — בתר שבתא (פסחים קו, סע"א).

(2) ראה גם לקו"ש חט"ז ע' 281 ואילך.

(3) נדפס באגרות קודש שלו סי' לח. ושי.

(4) ע"פ לשון הכתוב — אסתר א, טז.

(5) ל' הכתוב — תהלים קיח, כג. וראה ע"ד

הקבלה והחסידות — ביאורו ח"ש יג, ד. שער האמונה ספליג. ועוד. וראה לקו"ש שם ע' 285. ועוד.

(6) כן הוא בנוסח ה' (נסמן באגרות קודש שם) (ובנוסח הא' — נפלאות). ולכאורה כצ"ל, וככתהלים שם.

(7) אגרות קודש שם סליט.

(8) נוסף על השייכות הכללית דייט כסלו לפרשתנו — שבה מדובר ע"ד הצלת (וגאולת) יעקב, מעשו, ויתירה מזו „שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל" (פרשתנו לב, כט), היינו עם שרו של עשו — שגם הוא הודה לו על הברכות (ביר פע"ז, ג"פ, ג. פרש"י פרשתנו לב, כה. כז. כט. ועוד).

(*) להעיר על השייכות המיוחדת בין אדה"י ליעקב אבינו (השלישי דהאבות) — ראה ספר הערכים ח"ב"ד (כרך ד ערך אושפיזין טוכות ע' שמט"ט). ושי.

(**) להעיר מההמשך בב"ר שם: שאם יבואו אומות העולם להודווג לישראל אמר להם הקב"ה שרכם לא ה" יכול לעמוד בו ואתם מבקשים כו'.